

našnji je mnogo krika o prostosti, pa pogostoma se popolnoma napačno tolmači ta, imenovati jo smem, sveta beseda. Blagor mu, kdor ima mirno vest; njega smemo srečnega imenovati, kajti on je najbolj prost. Takim pa, ki kvasijo o prostosti, ne vedé, kaj da prav za prav je, svetujemo ogledati se včasih po prostorih, kjer za težko okovanimi durmi sedijo raznovrstni jetniki, ter milo pogledujejo skoz mala oknica memogredoče, ki se, obsijani od zlatega solnca, radovati morejo pod milim nebom sicer pogosto težavnega, al vendar prostega življenja. V tacih hišah tudi človek lahko spozná sam svoje lastno srce, ter ga dati more na poskušnjo: mu je li trdo kot jeklo, ali pa mehko ko vosek. — Neki pandúr (tako imenujejo po Hrvaškem policaje) je prinesel, ko sem še vedno čakal „fiskala“, pod pazduho nekaj lesovja, kterega pri nas po domače imenujemo leskovice, ali pod olepšavnim izrazom „leskovo mast“. Spoznal sem zdajci, da to niso „spazierstöckelni“ za gospode od magistrata, in da to tudi niso na priliko palice, s kterimi se morebiti pandurji namesto s puškami „soldate igrajo“, kakor smo svoje dni mi mali dijaki v Ljubljani in Celovcu delati navado imeli, ampak da na Hrvaškem še ne poznajo novoskovane izraza „Freiheit wie in Oesterreich“, pač pa da se držijo o potrebi še starih „dvadeset i pet“ batin, ali po okoliščinah še več. In popolnoma prav imajo. Če kmetič ali kdor koli, ki v potu svojega obraza kruhek služi, stoka pod bremenom velikih davkov, bo li razbojnik, ki je človeški družbi le v nadlogo in v strah, brezskrbno sedel v zaporu in ondi le toliko delal, da od tožljivosti ne segnjije, zraven pa morebiti bolje jedel ko kmet, ki s svojimi krvavimi žulji za-nj hrano plačuje? V tacih in enacih mislih in po dolgem stanju sem poslednjič vendar pričakal svojega „fiskala“, kateri svoj posel prav dobro umé, odpraviti človeka s praznimi obljubami pa s sladkimi besedami.

Zapustivši magistrat obiskat sem šel nekega svojega starega prijatelja, s kterim se že dolgo let občujem. Prijateljstvo njegovo pa je tako, kakor se dandanašnje prav pogosto nahaja. Kedar nekteri ljudje človeka rabijo, so mu prijazni; mnogokrat celó čez mero; — ako pa brez njega opraviti morejo, pade termometer prijateljstva celó pod ničlo, al kakor Nemci pravijo, „unter den Gefrierpunkt“. Pa, kaj se hoče: svet tako plačuje!

Na daljnem šetanju po mestu sešel sem se čisto po naključji z rojakom gosp. Šašel-om, o kterem sem Ti že v IX. pismu govoril. Povabil me je, da naj ga pospremim na njegov dom, kar sem tudi rad storil. Marsikak lep izdelek njegovega bistrega uma sem imel tu priliko občudovati. Stanuje ta naš rojak v trdnjavi blizo mestnih vrat, ki držijo proti Turški strani, in kjer navadno slepi goslarji s svojimi mило-tužnimi narodskimi pesmami kratkočasijo cele trume radovednih poslušalcev.

Odtod sem prišel vnovič na glavni trg. Tukaj navadno prodajajo seljanke iz okolice zelenjavo, sadje, kuretino itd. Kdor hoče bolj na tanko opazovati krotko bitje in tiho marljivost hrvaških žensk, le-sem naj pride! Da Hrvat možak ni posebno marljiv delavec, to je stara resnica; vzlasti pa graničarju tega tudi ni zameriti; zakaj kdor more vedno držati ušesa kvišku ter pripravljen biti na zapovedni glas: „hajdi! puško v roke ter v boj!“ — ta se ne briga veliko za opravila ognjišča. Če kje toraj, na Hrvaškem gotovo je ženski naloga evangeljskega izreka, podpirati tri vogle hiše. Zato pa teh sirot tudi ne vidiš z lepa brez dela. Povesmo prediva za ruto, ktera jej pokriva glavo, prede Ti svojo nit — bodi-si na trgu pri svojem jerbasu stojé ali pa gredé od doma ali zopet na dom — na dobro ped dolgo vretence, ktero kar z rokami suče in vrtí.

Da bi se seznanil tudi nekoliko z novimi stav-

bami Karlovca, šel sem dalje gledat, kako so delali most čez Kolpo, ki bo služil novi železnici Karlovsko-Reški. Ni bila podoba še takrat, da bi bil kmalu narejen. Pri tej priliki sem se pa le zopet prepričal, kako da je res vse minljivo pod solncem. Svoje dni je bilo videti ob Kolpi skoraj vedno po več velikih ladij, „brtonov“ zvanih, ki so dovaževali na tisoče vaganov žita iz Banata in Siska. Na stotine ljudi je imelo pri tem svoj zaslužek, ker so nosili žito iz ladij v magazine, kterih je polno ob visokem bregu. Al vse to je prestalo. Magazini medlijo prazni; ljudstvo pa se je razšlo po vseh vetrovih. Zvedel sem, da je bilo ravno tisti dan v seji mestnega odbora sklenjeno, potezati se za to, da bi se vodotoč Kolpe med Siskom in Karlovcem vredil, za vožnjo s parniki vravnal, ter da bi se žito iz Banata zopet neposredno celó do Karlovca voziti moglo. Sklenjeno je bilo tudi, poslati nekoliko mestnih odbornikov v Ljubljano in Reko, da bi tudi ondi kaj pripomogli v ta namen. Ali se je bilo to res spolnilo, ne vem; slišal ali bral vsaj nisem nič o tem. *) Gotovo je, da bi Karlovec po taki zvezi s Siskom mnogo si pridobil, — brez dvombe tudi Reka; — koliko pa bi bilo to Ljubljani na korist, ne morem razsoditi.

Kot prijatelj novih lepih stavb šel sem pogledat odtod tudi ravnokar dozidano judovsko svetišče, ki je blizo železničnega mosta. Abrahamovi zarod ima v Karlovcu bojé le majhno „srenjo“, vendar pa se mora priznati, da je veliko storila za Božjo službo svoje vere ter tudi za šolo, stanovanje rabinarjevo in učenikovo. Pri tleh je namreč na eni strani prostorna in lepo vravnana šola in stanovanje učenikovo, na drugi strani enako lepo stanovanje rabinarjevo; v prvem nadstropji pa je po celi dolgosti poslopja kaj okusno vravnana in krasno zmalana shodnica. Prav prijazno se mi je vse razkazalo, in ni bil dotični varh tako košat in ohol, kakor v Zagrebu.

Pred, kakor sem mislil in želel, bil je poldan; bližal se mi je pa hkrati tudi z urnimi koraki čas mojega odhoda iz Karlovca. O potovanji nazaj proti domu zveš kaj več v prihodnjih pismih. Pozdravljen!

Tvoj prijatelj

Josip L. Železodolski.

Slovstvo jugoslavenko.

* „Zbornik Beogradskog narodnog pozorišta“ (Зборник београдског народног позоришта) se zove knjiga, ki jo bode na svetlo dajal dramaturg narodnega gledališča v Belem gradu gosp. Jovan Borčenić v posamesnih zvezkih. Naročilo na 1—5. sprejema do 1. avgusta t. l. Pod tem naslovom je izdajatelj poredoma se namenil na svetlo dajati gledališka dela, ki se predstavljajo na narodnem gledališču (pozorištu) v Belem gradu in jih posebno priporočamo pozornosti našega dramatičnega društva.

* „Seljak“ se zove nova knjižica, ki jo iz zapuščine g. Vilka Švelca bode kmetiškimi gospodarjem v hrvaškem jeziku na svetlo dal na vse strani marljivi gosp. B. Francelj, profesor na Varaždinski realki. Knjižica bode obsegala 24 pól in bode gotova začetka meseca srpnja, ter bode za naročnike stala 90 kraj. Naročnina naj se najkasneje do konca tega meseca pošlje gosp. prof. Francelj-u v Varaždin.

Mnogovrstne novice.

* Zeló hvaljeno zdravilo zoper človeške kozé so, kakor „Oesterr. Corresp.“ pripoveduje, v južni Ameriki našli

*) Tudi nam ni nič znano.

Vred.

v neki rastlini, ki se *Sarracenea purpurea* imenuje. Unča te rastline se kuhati dá v 3 unčah vode tako dolgo, da ostanete 2 unči vode; bolniki, ki so vsake 4 ure popili 2 žlici te kuhovine, kateri se je dodalo nekoliko pomarančnega sirupa, so se hitro ozdravili; vročnica jih je popustila in glava jih je nehala boleti; čez 6 dni so mogli bolnišnico zapustiti. — Vredno je, da se poskusi to zdravilo tudi pri nas, ker je bolnikov vsako leto več, ki nevarno za kozami zbolijo.

* *Koliko dobička na denarji so si Prusi (Nemci) privojskovali v poslednji vojski s Francozom*, je preračunal angleški časnik „Oekonomist“. Nemčija — tako na posled pravi — si je pridobila 232 tisoč milijonov funtov šterlingov (en šterling je kakih 10 naših goldinarjev) po tej vojski — po odštetih vseh njenih stroških. Kaj tacega se dosihmal še ni doživelo v vojaški zgodovini! Nemšk želodec res nima dna.

* *Kupčija s človeškimi lasmi* se je zadnja leta zelo povzdignila. To izvira posebno od tega, da gospôške ženske niso več zadovoljne z lasmi, ki jim jih je Bog na glavi vstvaril; one si navlečejo tudi tujih las na svoje glave. V Marsilj na Francozko so, na priliko, laslansko leto 3krat več pripeljali memo prejšnjega leta, največ iz Laškega, pa tudi iz Kitajskega in Japaneškega.

* *Goveja kuga* se je pretekli mesec v rusovski vasi Orinin in okolici njeni, 3 milje od naše gališke meje, prikazala z veliko silo. — Tako poroča c. kr. deželno namestništvo v Lvovu od 28. maja.

* *V Banatu se nadjajo dobre letine*. V tistih krajih, kjer so v poslednjih letih bile velike povodnje, niso mogli preteklo leto nič sejati; zdaj so se osušili ti kraji — katerih je v celem Banatu 10. del — in vsejali so koruze ter se nadjajo obilega pridelka, ako ne pride spet kaka uima. Na Ogorskem — po poročilih ministrskih — se pričakuje žitna letošnja letina srednja. Tudi vinogradi obetajo srednjo. — V Moldavi in Vlahiji, kateri ste najvažnejši deželi, kar se koruze tiče, je bila takrat, ko so koruzo sejali, suša tako huda, da se je vladi potrebno zdelo prepovedati izvožnjo koruze v tuje dežele do prihodnje žetve; nedavno pa je toliko dežja padlo po celi zemlji, da se je nadjati bogate letine in zato je vlada preklicala prepoved izvožnje.

* *Nova velika šola (vseučilišče) za poljedelstvo in gozdarstvo* se bode na Dunaji ustanovila. Osnova te učilnice je že dobila najvišje potrjenje. Kdor hoče v to šolo stopiti, mora se izkazati z dovršenimi študijami višje gimnazije ali višje realke. V razdelku za poljedelstvo traja učenje 3 leta in tudi toliko v razdelku za gozdarstvo.

Dopisi.

Iz Trsta 10. junija. — Kdor hoče vedeti, kako se spekulacija v časnikih dela, naj se obrne v Trst, kjer je v 4 tednih toliko novih listov izrastlo, kakor gob po dežji. Zdaj imamo 7 humorističnih in šaljivih listov, vse v laščini; med njimi pa je tudi znanega g. Martelanca organ, da si žep polni in Slovence grdi, — list z imenom „Zavatin“, po naše „čevljar“, kteremu je obesil tudi nekoliko podob iz glasovitega „Jurija s pušo“, da bi na ta način si lože kaj novcev vlovil. Pred dvema mesecema je izdal neko brošuro: „Burke“, al ker mu je le nekaj čez 30 gold. dobička prinesla, je „burke“ popustil. Martelanec hoče v hipu obogateti. Zategadel je začel z umazanim laškim listom nektare Slovence napadati, ker mu niso v njegovo mavho novcev vsuli; izdajatelj „Jurija“, kedar kak list izleže, brž zahteva od vsakega bolj premožnega človeka, da se naroči kar na polovico iztisov. „Narodni“ Martelanec zmirom to trobi, da ne išče nobenega dobička, da dela

več za narod kot za denar. Se ve, da mu tega nihče ne verjame, kdor vé, da on služi vsacemu, kdor mu le plača, bodi si da prestavlja v „Triesterico“ ali tudi v ljubljanski „Tagblatt“. Očitni dokaz temu, da g. Martelanec dela vse iz zgolj spekulacije, je to, da pred letom je „Jurijev manifest“ razposlal po časnikih. Ker pa je komaj 30 naročnikov na limanice vjel, moral je reč pustiti, naročnine pa jim ni poslal nazaj. Ko je „Jurijev manifest“ slana vzela, je naznanil, da hoče nemški list „Blitz“ (blisk) izdajati, al ker se ni noben naročnik oglasil, je tudi „Blitz“ zmrznil. Za njim pridejo „Burke“ na svitlo, ktere je razprodajal povsod, samo menda v peklu ne. Naposled je začel „čevljarski“ laški list izdajati. Povedati pa moram tudi to, da spredaj na prvem listu stoji oklic, da naročnine za četrto leta, pol leta itd. ne vzame, nego se samo posamni listi prodajajo. Modra glava! Sprevidel je, da mu nihče noče več naročnine poslati, kajti mnogo nas je, ki še čakamo na razglašenje „Jurijevega testamenta“, mislé, da je vendar kaj zapustil. Al, kakor je podoba, utegnemo čakati do sodnega dne. Jako daleč jo je res privozil špekulant Martelanec, da njegovi časniki so znani tako, kakor „slab denar“.

Frickov Janez.

Štajarsko. (Nova pošta) se je 5. dne t. m. začela v Negovi; v zvezi je z Radgono in Št. Lenartom.

Iz Gradca 16. jun. A-č. (Nemška omika v „Strassburger-stielu“.) Pretekli teden je bilo tukaj ponočno rogoviljenje, tepež itd. na dnevnem redu. Dan za dnevom so tukajšnji časopisi donášali novice, da je bil tū in tam ponočni „škandal“. In kdo bi si mislil, da je bil vzrok vseh teh prizorov neki surovež, dijak iz Dunaja. Tukajšnja „buršenshaft Stiria“ je obhajala namreč svoj letni „komers“, v ktereja je prišlo tudi nekaj dijakov iz Dunaja, da! še celó iz Berolina je bil eden tukaj. Brez „Preuss-a“ dandanes ni nič. Med dunajskimi gosti je bil tudi neki „burš“ dijaške zaveze „Silezia“, ki se je povsod tako surovo in divje vedel, da se pač morajo Nemci sramovati, da imajo take elemente med seboj. Tu je pljunil kakemu domačemu dijaku v obraz, — tam je drugemu izbil klobuk z glave, — tam je zopet stopil komu nalašč na noge itd. Iz tega je nastal navadno prepir in tepež. V sredo so napravili „Stirianer-ji“ od vseučilišča „špricfahrt“ in vdeležil se je je tudi junak „Silezianer“. Vsi na vseučilišču zbrani dijaki brez razločka narodnosti so zahtevali, da „Stiria“ izbacne iz svoje srede tega divjaka, — al „Stiria“ tega ni hotela storiti; ako bi se k sreči ne bi bili hitro odpeljali, nastal bi bil gotovo pred vseučiliščem hud boj in Bog zná, kaj bi bili nasledki tej homatiji. Predsednik „Stirije“ grof Pace je pozval nekega Dalmatinca na dvoboj „auf blanke Waffen“. Al Dalmatinec odgovori na to prav sarkastično: „A, was blanke Waffen? machen wir's gleich mit der Faust“. Na to je tudi grof Pace osramoten odlazil in se odpeljal s svojim krdelom. Zvečer je potem vendar omenjeni surovež prišel neki policiji v roke. Je to li „nemška omika“? Imejte jo za-se!

Iz Kostanjevice. (Dober gospodar!) V našem mestu se zdaj godé čudne stvari, odkar se je pri nas izleglo nekaj nemškutarskih liberalcev, ki zdaj prav predrzno kažejo rožičke. Kako lepo mirno je bilo poprej v mestu! Neka nemškutarsko-liberalna (Gač-Severjeva) rod-bina je dobila v oblast županstvo in mestno kaso. Meščanje, dobre — da ne rečem, predobre — dušice, so veliko let pohlevno prosili računa od mestnega denarja, pa Gač — „dober gospodar“ — se je dostikrat meščanom izpred nosa odpeljal z doma, in vse je ostalo pri starem, meščani so ostali na cedilu — brez računa in brez seje. Tako jih je 10 (reci: deset) let vodil za